

Mi 4,1n Zj 21,10nn). Staré těsné poměry se změnil. Nejen hora Sijón, ale nyní celé město bude vyvýšeno nad okolní krajinu. Podle jmenovaných bran můžeme soudit, že tu má prorok na mysli rozlohu Jeruzaléma z dob rozkvětu před babylónským zajetím. Božím zásahem je proměněno a obnoveno místo, kde bylo zvěstováno a oslavováno jméno Hospodinovo.

¹²⁻¹⁹ Nepřítel, který by se chtěl postavit proti novému Jeruzalému, bude stížen hroznou porážkou. Prorok ji popisuje velmi drasticky: obrazem malomocenství, paniky a strachu. Zkázou všeho, co slouží člověku k udržení života (tedy také koní i dobytka), mají být varování ti, které chce Hospodin zachovat. Zbývá totiž jen jediná možnost: pokorně sloužit Hospodinu. Proto zbývající nepřátelé budou každoročně putovat do Jeruzaléma, aby o *slavnosti stánků* spolu s Izraelem slavili Hospodina Krále, který se přiznal ke svému lidu, a složili mu svůj hold. Tato slavnost spadala do začátku podzimních deštů. Deště byly předpokladem nové úrody a tím i šťastného nového roku (sr Bič, Palestina II). Ti, kteří odeprou sloužit Hospodinu, zbaví se všech projevů Božího požehnání, mezi něž patřil i déšť (Jl 2,23). Bez Božího požehnání nelze žít. Pohrdne-li jím kdo, stihne ho naprostá zkáza. Ani Egypt nesmí pohrdat deštěm, ačkoli je zaplavován Nilem.

²⁰ⁿ Závěr prorocství připomíná Hospodina jako Krále, jemuž se přijdou všichni poklonit. To bude takové *bohoslužebné shromáždění*, že se to vymyká všem lidským představám. Všechno totiž bude pročištěno a proměněno. I ta nejvšednější práce bude sloužit k oslavě Hospodina. Dokonce i koně, kteří dříve pro svoje spojení se slunečním kultem byli pro Izraelce nečistí (sr 2Kr 23,11), ponosou na zvoncích stejný nápis jako velekněz na turbanu (Ex 28,36): 'svatý Hospodinu'. Chrám nebude znešvecován pohanskými obyčejí Kenaanců, jak se ve staré době napařádovalo. Slovo Kenaanec je v hebrejštině totožné se slovem 'kupec' či 'kramář'. Svatý Hospodin nestrpí, aby se jeho chrám proměnil v kramářský krám a aby se člověk domníval, že si svým kramářením Boha k něčemu zaváže. Odtud chápeme i svatý hněv Ježíšův, když při svém královském vjezdu očisťuje chrám od 'kupců a penězoměnců' (Mt 21).

MALACHIÁŠ

V prorockých knihách je popravdě nadpisem prorokovo jméno. Není to však zcela jisté u poslední knihy. Malachiáš (H. mal'áki) znamená česky 'můj posel'. Téhož označení jest užito i ve 3,1 ('anděla svého', K), zatímto 2,7 označuje poslem Hospodinovým kněze. Proto rabínská tradice i novověcí vykladači nevidí v nadpisu vlastní jméno.

Doba sepsání knihy bývá vymezována dokončením druhého chrámu (515) a příchodem Ezdráše s Nehemjášem (458—445), tedy asi v 1. pol. 5. století, v čase rozmachu říše perské (Dareios I., Xerxes a Artaxerxes I.). Prorok volá k pořádku rod Lévi a odhaluje kořen všeho rozvratu v ledabylé až svévolně vykonávané službě obětní. Očista kultu podle Zákona v bázni jména Božího může učinit konec uloženým pokutám a vrátit zdraví zchuravělým synům Judy. Kniha končí zaslíbením příchodu Elijáše, dříve než přijde den Hospodinův.

1. OBŽALOBA RODU LÉVI

a) Vyvolení Jákoba a zavržení Esaua

1,1—5

Boží milost vede jednoho k životu, druhého Boží spravedlnost hubí.

I ¹ Výnos. Hospodinovo slovo o Izraelovi skrze Malachiáše^{a,b}.

² Zamiloval jsem si vás, praví Hospodin.

Vy se však ptáte: „V čem je důkaz, že nás miluješ?“
Což nebyl Esau Jákobův bratr? — je výrok Hospodinův.
Jákoba jsem si zamiloval,
³ Esaua však nenávidím.

Proto jsem obrátil jeho hory v poušť,
jeho dědictví v step pro šakaly^c.

⁴Když Edóm^d říká: „Jsme zničeni,
avšak znovu trosky vybudujeme,“

takto praví Hospodin zástupů:

Jen ať si budují, já budu bořit.

I nazvou je územím zvuile,

lidem, na který Hospodin v hněvu navždy zanevřel.

⁶Na vlastní oči to spatříte a sami řeknete:

„Veliký je Hospodin i za hranicemi Izraele.“

^ajeho posla (anděla), O'. — ^b+ položte tedy na svá srdce, O'. — ^cv domovy (pouště), O'; draky, V. — ^didumejská země O' V.

(1) :Na 1,1 Za 9,1 12,1 (2) :Dt 4,37 7,7n Ř 9,13 (3) :Jr 49,17 Ez 35,3 (4) :Jr 45,4 Jb 12,14 Pí 2,17 (5) :Ž 35,27 40,5 70,5

1–5 Výnos (H. maššá²) se objevuje ve SZ většinou jako *výrok proti nepřítelům*: Babylónu (Iz 13,1), Moábu (15,1), Damašku (17,1), Egyptu (19,1) aj. Kraličtí mu rozumějí jako „proctví o bídách a těžkostech a tak i zkažení“ (Kv, Iz 13,1). U Malachiáše je to výnos o Izraeli. Svůj soud začíná Bůh u svého lidu (1Pt 4,17). Tak je dosvědčeno i v tomto proctví. Hospodin švihá nejpřísněji právě ty, kterým dal za dědictví sebe sama (Dt 10,9), *pokolení Lévi*. Ono však spolu s lidem Boží milování nevidí a jeho kázeň nepřijímá. Žádá důkaz, znamení. Dostane se mu nečekané odpovědi. Základem Boží lásky je jeho vlastní dobrota a rozhodnutí. Tato láska nemá důvod v člověku, je zcela bezdůvodná. Tak si Bůh vyvolil právě druhorozeného *Jákoba* a odmítl prvorozeného *Esaua*. Přitom však Boží láska není nespravedlivá. Esau si sám přivolá na sebe zkázu a svou zvuile si připraví zpustošení, když se silácky, hrdě vypíná, pod Boží ruku se nepokoří, a usiluje vystavět, co Svrchovaný zbořil (sr Jb 12,14). Izrael pak i v nejpřísnějších soudech smí poznat ruku Přesvatého, který své slávy jinému nedá (Iz 42,8). Jeho jméno 'Hospodin zástupů' je přímo typické pro tohoto proroka: čtyřiaadvacetkrát lze je nalézt v jeho 55 verších.

Výraz 'zástupy' označuje ve SZ vojenské oddíly Izraelců (Ex 7,4 1S 17,45) i zástupy nebeské, a to jednak nebešťany (1Kr 22,19), jednak hvězdy (Iz 40,26 Neh 9,6). Souhvězdí a planety považovali pohané za božstva. Proto zvláště v době světovlády asyrské a babylónské, kdy kult hvězd byl na vrcholu, byl titul *Hospodin zástupů* protestem proti němu. Bůh izraelský je pánem i nebeských zástupů; v tom je pevná naděje Izraelova, i když z něho po zajetí babylónském zůstaly jen žalostné trosky.

Neotřesitelným základem lidu je *Boží láska*, dokazovaná v novém a novém vysvobození. Neprojevuje se vždycky lehkým a snadným úspěchem. Nesnáze a obtíže mohou přivést lid snad až k pochybovačným otázkám. Avšak slitování Hospodinovo mu otvírá oči, aby viděl Boží velikost i svrchovanost a vděčně ho chválil.

b) Zlořády při obětech

1,6—14

Kněžstvo uráží vadnými oběťmi jméno Hospodinovo. Prorok volá k nápravě.

⁶Syn ctí otce a služebník svého pána.

Jsem-li otec, kde je úcta ke mně?

Jsem-li pán, kde je bázeň přede mnou?

To praví Hospodin zástupů vám,
kněží, kteří znevažujete mé jméno.

Ptáte se: „V čem znevažujeme tvé jméno?“

⁷Přinášíte na můj oltář poskvrněný chléb

a ptáte se: „V čem jsme tě poskvrnili?“

Tím, že si myslíte,

že stůl Hospodinův je možno beztrestně znevážit^a.

⁸Když přivádíte k obětování slepé zvíře, to není zlé?

Když přivádíte kulhavé a nemocné, to není zlé?

Jen je dones svému místodržiteli,

získáš-li jeho přízeň a přijme-li tě^b,

praví Hospodin zástupů.

⁹Tak tedy usmířte Boha^c, ^da aby se nad námi smiloval^d.

Vy jste to zavinili^e! Což může někoho z vás přivést k tomu, aby se usmířil? [jmout? —

¹⁰Kéž by se našel někdo mezi vámi, kdo by zavřel dveře, abyste marně nezapalovali oheň na mém oltáři!

Nechci vás ani vidět, praví Hospodin zástupů,

v obětních darech z vaší ruky nemám zalíbení.

¹¹Od východu slunce až na západ

bude veliké mé jméno mezi pohany.

Na každém místě budou přinášet mému jménu

kadidlo a čisté obětní dary^g.

**Veliké zajisté bude mé jméno mezi pohany,
praví Hospodin zástupů.**

¹² **Ale vy je znesvěcujete, když si myslíte,
že stůl Panovníkův je možno beztrestně poskvrňovat,
i to, co je na něm. Znevážen je obětovaný pokrm.**

¹³ **Říkáte: „Ach, jaká to svízele!“
a odbýváte to, praví Hospodin zástupů.**

**Přinášíte k oběti, co bylo pobráno násilím,
kulhavé i nemocné, to přinášíte jako obětní dar.**

**Což mohu mít zalíbení v tom, co je z vaší ruky,
praví Hospodin?**

¹⁴ **Bud' proklet chytrák^a, jenž má ve svém stádu samce,
a složí-li slib, obětuje Panovníkovi vykleštěně.**

**Neboť já jsem veliký král,
praví Hospodin zástupů,
a mé jméno je hroznéⁱ mezi pohany.**

^a + (tím i) pokrmy naň kladené jsou zneváženy, O'. — ^b dosl. pozdvihne-li tvou tvář. — ^c + svého, O'. — ^d a prostě ho, O'. — ^e dosl. z vaší ruky stalo se to. — ^f dosl. zdali pozdvihne tvář (někoho) z vás? — ^{sg}, H. — ^h mocný, O'; ^lstivý, V. — ⁱ slavné O'.

(6) :Ex 4,22 20,12; L 6,46 (8) :Lv 22,21n Dt 15,21; :Gn 32,21 (9) :Ex 31,11 1Kr 13,6 Jr 26,19 (10) :2Pa 28,24 29,7 Iz 1,11 Jr 6,20 (11) :Iz 59,19; :J 4,21; Lv 2,1n 6,15 (13) Lv 22,20 (14) Lv 22,24

⁹ Prorok připomíná především kněžstvu *otcovství Svatého izraelského* (Ex 4,22). I pohané mají povědomí, že lidstvo tvoří jednu rodinu (Sk 17,28), ale SZ ukazuje hlouběji až k tajemství vyvolení a nového rodu z Boha. Toto synovství ovšem nevylučuje služebné postavení, v němž otrok nemá ani vlastní vůli (sr Pavel, Ř 1,1 aj.). Služebné postavení věrného Mojžíše (Nu 12,7) mělo být příkladem postoje kněžského pokolení Lévi. Kněží však zlehčují Hospodinovo jméno nečistou obětí. Podobně si nevázil Esau prvorozenství (Gn 25,34), Míkol Davida (2S 6,16) a synové Élího Hospodina (1S 2,30). *Znevažovat jméno Boží* znamená zhrdnout samou podstatou jeho bytosti, pramenem i ručitelem veškeré existence (Ex 3,14). Na rozdíl od zvířete zachovává člověka při životě obět, a to obět Boží, ne lidská! To je smysl a poselství starozákonních obětí. Sebe-menší pokřivení obětní služby pokrývá i tuto pravdu. Boží jméno je zneváženo nejen křivou přísahou (Lv 19,12) a obětí modle (20,3), ale i ledabylou službou u oltáře ve svatyni a zanedbáváním lásky k bližnímu (Mt 5,23n Mk 11,25).

⁷⁻⁹ České slovo *oltář* (z lat. *altus* = vysoký) vyjadřuje vnější stránku oběti, vyzdvižení do výše nad úroveň pozemskou (sr J 3,14n 12,32). Naproti tomu hebrejské *mizběch* zachycuje vnitřní povahu věci, sakrální zabítí a zástupné obětování. Zvíře oddělené k oběti umíralo místo člověka. Člověk při obětních hodech (*zěbach*) směl obnovovat obecenství s Bohem (viz ještě i Večeři Páně). Malachiáš proto říká oběti 'chléb'. Nejde tu jen o nekvašené chleby, které patřily ke zvířecím obětem (Ex 29,1n); v Lv 21,6 jsou všechny oběti nazvány 'chléb' (sr v. 17). — Poskvrněná, *nečistá obět* je obět vadná. Slepé, chromé a nemocné zvíře nesmělo být k obětišti přivedeno (Dt 15,21). Stejně nesměl k oltáři přistoupit muž s vadou (Lv 21,18n). Jen obět bez vady, obět dokonalá, směla být obětována na oltáři v Izraeli. Zvíře či jiná obětina se odevzdáním knězi stala svatou, stala se tedy Božím majetkem. Kněží, kteří přiváděli k obětem zvířata vadná, zlehčovali Hospodina.

'*Mistodržitel*' je podřízený vladař, správce území ve službě královské (Neh 5,14n). Hledá-li člověk přízeň u takového pod mocí postaveného úředníka, nese mu vzácný dar, ne-li to nejlepší, co má. V Orientě se před ním navíc sklání až k zemi. Odtud slovní obrat 'přijmout', doslova 'pozdvihnout tvář' žadatele skloněného před vladařem. Přináší-li člověk vybrané dary tak malému pánu, čím vzácnější oběti je hoden Pán panujících! Proto vybízí prorok neřádné služebníky svatyně, aby se pokoušili před Bohem a hledali jeho smilování.

¹⁰ První část verše je překládána a chápána různě. Jeden výklad vychází z překladu slova: '*marně*' = zdarma (sr Gn 29,15). Tak i Kraličtí překladem: „Anobř kdo jest mezi vámi, aby zavřel dveře, aneb zapálil na oltáři mém darmo?“ Ke svému překladu poznamenávají: „Jako by řekl: Nic nečiníte z milosti, ale ve všem toliko svých věcí hledáte.“ Jsou si však vědomi toho, že je možný překlad jiný, když připojují čtení odlišné: „J. Nezavíráte dveří, t. majíce nad tím stráž držeti, aby nic nepoškrvněného nebylo do chrámu vnášino, zanedbáváte toho, a vše, cožkoli vám přijde, přijímáte.“ *Zavření dveří* je chápáno jako bdělost nad zákonitou čistotou obětí. V tomto případě hebrejský výraz *chinadm* (*marně*) = nadarmo (Ez 6,10 14,23). Ale zavřením dveří lze rozumět i ukončení obětí v chrámě (sr Ez 46,12 2Pa 29,6n), tedy uzavření chrámu. Bůh podle toho ústy svého proroka radí zavřít svatyni a raději neobětovat zbytečně. Nad obět nečistou jest mu zastavení služby vůbec.

¹¹ Hospodin není vázán na Izraele. Vzbudí si své *ctitele mezi pohany*. Kadidla při obětech užívá i pohanstvo (1Kr 11,8 Jr 48,35), jenže přestane je přinášet svým modlám a bude je pálit Hospodinu. V Izraeli to bylo spojeno s 'obětními dary' či 'obětí z úrod' (Lv 2,1n 6,8 [= 15 K]). Před jeho zneužitím k počtě člověku chrání Izraele hrozba vyhlazení

(Ex 30,37n). Kadidlo obětoval Áron na oltáři před oponou ráno i večer (30,7—9); v den smíření vnašel je za oponu, když obětoval býčka za hřích svůj i za hřích svého domu (Lv 16,12n). Prorok tedy ohlašuje, že namísto zkažených obětí v Izraeli budou na svých obětištích přinášet čisté oběti pohané. Někteří moderní vykladači (Duhm, Kautzsch) tento výklad odmítají. Nanejvýš lze prý proroku přiznat naději, že za pokaženou bohoslužbu v Jeruzalémě nastoupí čistá na jiných místech, kde žije rozptýlený Izrael uprostřed národů, neboť pohané neznají jméno Hospodinovo ani jeho pravou poctu. Toto stanovisko není přesvědčivé. Již SZ zná přece zavržení zpohanštělého Izraele a předání světla jemu svěřeného pohanům (Dt 32,21 Iz 55,5 65,1n; sr Mt 12,21 Sk 13,46n Ř 10,19).

¹²⁻¹⁴ 'Stolem' je míněn obvykle *stůl* pro chleby (Ex 25,23 aj.). Na tomto místě však je to název oltáře (jako u Ez 41,22 44,16), z něhož Bůh jako by jedl svůj pokrm. Vrací se výtka z verše 7: Lid uvádí Boží jméno v porouhání tím, že znevažuje obětní službu. — Stížnost na přílišnou námahu s oběťmi je vyjádřena slovem, jehož se užívá napořád o trampotách Izraele v Egyptě, na cestě z něho i v zajetí babylónském ('*svízel*' Ex 18,8 Nu 20,14 Neh 9,32). Tím více vyniká zvrhlost kněžstva, má-li své výsadní pověření za břemeno a srovnává-li své povinnosti s otročinou v Egyptě či Babylónii. Duhm aj. rozumí břemenem strážný úkol kněží ručit za bezvadnost obětí. Hlavní vina padá na rod Lévi, není však bez viny ani lid. Bylo mu svízelné obětovat podle Zákona prvorozené, nejsilnější, nejlepší a vůbec prvotřídní. Oddanost Bohu nebo znalost Zákona poklesla tak, že lid se nebál nést na oltář i kusy nabyté násilím (Lv 5,21.23 [= 6,2.4 K]). Prorok tu přejde až ke kletbě nad chytrákem, který obětuje závadné zvíře, ač vlastní bezvadné. *Kletba* znamená vyloučení ze společenství Izraelova i Hospodinova a tím vydání na pospas zhoupci (sr Sk 5,3nn 1K 5,5). Malomyslným a bezradným, rozmrzelým a umdleným, kteří v obtížích ztratili výhled naděje a nenacházejí vzpruhu ani pohledem do slavnější minulosti, ukazuje prorok vpřed na slavnou budoucnost, kterou má Hospodin a jeho dílo i mezi pohany.

c) Hrozba kněžstvu

2,1—9

Bůh stihá prokletím službu těch, kdo pošlapávají čest jeho jména.

2

¹Nuže, kněží, o vás je takto rozhodnuto:

²Jestliže neposlechnete
a nevezmete si k srdci,
že máte oslavovat mé jméno,
praví Hospodin zástupů,
pošlu na vás kletbu
a prokleji vaše žehnání^a.

A již jsem je proklel,
neboť si to k srdci neberete.

³Hle, ^bobořím se na vaše potomstvo^b,
vmetu vám lejna do tváře,
lejna z vašich svátečních obětí.
Vynesou vás i s nimi.

⁴Věděli jste to,
vždyť jsem vám poslal toto rozhodnutí:
Chci mít smlouvu s Lévim,
praví Hospodin zástupů.

⁵Má smlouva znamenala pro něho život
a pokoj. To jsem mu dal,
bázeň, aby žil v bázni přede mnou
a mého jména se děsil.

⁶Učení pravdy bylo v jeho ústech,
bezpráví se neobjevilo na jeho rtech;
pokojně a bezelstně chodil se mnou
a mnohé odvrátil od zvrácenosti.

⁷Vždyť rty kněze střeží poznání.
Čeká se na učení z jeho úst,
neboť on je poslem
Hospodina zástupů.

⁸Ale vy jste sešli z této cesty,
mnohé jste přivedli k tomu, že klopýtli o zákon,
porušili jste lévijskou smlouvu,
praví Hospodin zástupů.

**⁹Proto i já jsem způsobil,
že jste opovrženi a poníženi u všeho lidu,
za to, že nestřežíte mé cesty
a straníte osobám při výkladu zákona.**

^aO' spíše o požehnání, které kněží mají, ne které udělají. — ^b—b oddělím vám rameno, O' (*zera'* :: *zera'*, H.).

(2) :Jr 13,16 Iz 42,8; :Dt 28,15nn (3) :Iz 1,11 Am 5,21 (5)
:Nu 25,12n Dt 30,20 (6) :Dt 33,9n; :Jr 23,22 Jk 5,20 (7)
:Lv 10,11 Ag 2,12n (= 13n K) Ezd 7,10; :Ag 1,13 Ga 4,14
(8) :Ex 32,8 Dt 9,12 Sd 2,17 (9) 1S 2,30

¹⁻³Hlavní vinu na zkaženém kultu i lidu mají *služebníci svatyně*. Právem proto začne Bůh svou kázeň od nich. Skrze proroka se obrací proti nim svým 'rozhodnutím'. Obvykle se tohoto výrazu (*mišvā*) užívá o jednotlivých příkazech Zákona, ale může to být i zvláštní jednotlivý Boží příkaz prorokovi (sr 1S 13,13, 1Kr 13,21).

Prorok mohl podmíněnou hrozbu pronést kladně: 'Poslechnete-li, nepošlu'. Zápor zní hrozivěji. Hřích kněží tkví v tom, že *nedávají jménu Božímu slávu*, jaká mu patří. Je to provinění tak těžké proto, že 'jmenem' je míněn Bůh sám. Svou slávu dává Hospodin sice poznat i v nádherném divadle vesmíru (Ž 19,2), ale ve svém jménu zjevil, čím vpravdě je, Vysvoboditelem a Pánem (Ex 3,13n). V díle vykoupení (Ex 4—14) má jméno Hospodin zvláštní místo. V tomto jménu předstupuje Mojžíš před sevřeného Izraele (3,15n 4,29nn) i před egyptského krále (5,1), vyhlašuje Zákon (20,1) i obětní řád (Lv 1,1n). Již neposlušnost Zákona je zneuctěním jména. Ale zvláštním loupením Hospodinovy cti je svévolné zacházení s oběťmi. Člověk tak z oběti Boží dělá oběť svou a chce donutit Boha, aby vyhověl jeho vůli. Odplatou je Boží kletba. Služba kněžstva a jejich žehnání, které má život chránit i zmnožovat, změni se v kletbu, která život maří.

Zmínku o *potomstvu* chápou mnozí jako řeč o obilí. Hebrejský výraz *zera'* znamená prostě 'símě'. Rozumí se jím jak osivo a plněná úroda (Gn 1,11 Jb 39,12), tak potomstvo (Gn 3,15). Prokletím je zasažena jak obětina a živobytí, tak sám lidský život. — Obraz rozmetání *lejn* má názorně ukázat na nečistotu kněží a tím na jejich nezpůsobilost k přinášení obětí. Části obětních zvířat, jež při oběti nesměly přijít na oltář (zvláště kůže a střeva s výměty), byly spáleny venku za stany (Lv 4,11n 8,17). Vmetení do tváře kulticky nečistých zbytků znamená vlastně, že kněžstvo je zbaveno kněžského úřadu.

Bůh je svrchovaný Pán, který není vázán na své služebníky. Jestliže svou službu přestanou konat poslušně, přestanou-li bdít nad její

čistotou a svatostí, *zavrhne je*. Ani kněží se této Boží svrchovanosti nevyhnou, jak je patrné na domě Éliho i na celém áronovském kněžstvu.

^{4a}Bůh trestá své vyvolené, poněvadž je věren smlouvě, kterou s nimi uzavřel. Svou zvláštní smlouvu uzavřel s pokolením Lévi v případě Baal-peóru, kdy na svedený lid padl jeho těžký hněv. Jeho hubicí rána byla zastavena horlivostí Áronovce Pínochása. Pro tuto svatou horlivost, kterou očistil Izraele, dostalo se mu od Boha 'smlouvy pokoje' a 'věčného kněžství' (Nu 25,12n K). *Pokoj a obětní služba* jsou tu nerozlučně spojeny. Smírcí obět Bohem oddělených zvířat zpřítomňuje a dává okusit již starozákonnímu lidu upokojení Božího hněvu proti člověku a pokoj s ním. K službě tohoto smíření byl výsadně určen rod Lévi. Ze strany lidské odpovídá Božímu daru pokoje a života úcta k jeho jménu. Tento počátek moudrosti, svatá bázeň, je také jeden z motivů této knihy (sr 1,6 3,16.18).

⁶⁻⁸V čase ztráty úcty k Bohu a úpadku obětní služby vyzdvihuje prorok *učitelský úřad kněze*. Je to v souladu s Mojžíšovým požehnáním tohoto rodu: vyučovat zákonu, pálit kadidlo, přinášet oběti (Dt 33,10).

Ve světle tohoto pověření nutno 'zákonem' rozumět nejen předpisy kultické, obřadní (např. rozeznání čistého a nečistého, Lv 11nn Ag 2,11nn [= 12nn K]), nýbrž i pravidlo vztahů Hospodina a jeho lidu v celém rozsahu (Lv 10,11). Úřad učitelský předchází službu obětní. Smírcí obět připomíná člověku jeho neschopnost jít cestou Božího zákona. Oba termíny zde užití (bezpráví '-v-l', sr Oz 10,9 Mi 3,10 Abk 2,12, a zvrácenost '-v-n', sr Iz 65,7 Mi 7,19 Oz 4,8) ukazují k celé šíři Božího zákona. Kněz, jemuž se dal Bůh poznat a který slouží ostatnímu lidu tímto poznáním, je prohlašovatelem Boží dobré vůle a tak *poslem Hospodinovým*, jako jindy prorok (Ag 1,13) nebo apoštol (Ga 4,14). Tato část Boží služby musí být vyzvednuta vysoko, kdykoli upadá v zapomenutí: hledat a oznamovat Boží vůli z jeho zákona doprostřed lidské zvůle. To je nad službu obětní.

⁹Rod Lévi se zpronevěřil svému poslání, *zbloudil z přímé cesty* Hospodinova zákona. Cesta tohoto života začíná u Boha a k němu se vrací (J 14,6). Sejitím z ní propadá člověk bludům v myšlení i životě, živoří k smrti a strhává s sebou i jiné. Opustil počátek i cíl života, který nelze najít v rovině stvoření. Tohoto smrtonosného sejítí nejsou ušetřeni ani strážci zjevení, jimž byla svěřena služba učitelská i obětní. Jejich nedbalost v strážné službě na ně přivolala Boží trest: jsou vydáni v nevážnost a pohrdání u lidu.

d) **Porušená smlouva**
2,10—16

Vyvolený rod se pomísil s modláři a zrušil i smlouvu manželskou.

- ¹⁰ **Což nemáme my všichni jednoho Otce?**
Což nás nestvořil jediný Bůh?
Proč jsme vůči sobě věrolomní,
znesvěcujeme smlouvu svých otců?
- ¹¹ **Věrolomně jedná Juda,**
ohavnost se páchá v Izraeli i v Jeruzalémě.
Juda znesvětil svatyni, kterou Hospodin miluje,
vzal si za manželku dceru cizího božstva.
- ¹² **Každého, kdo se toho dopouští,**
vyhledá Hospodin ze stanů Jákobových,
^a **bdícího i odpovídajícího^a,**
i toho, kdo přináší obětní dar Hospodinu zástupů.
- ¹³ **A ještě jiné věci se dopouštíte^b:**
Slzami smáčíte oltář Hospodinův, pláčete a sténáte,
protože již nehledí na obětní dar
a nemá zalíbení v tom, co přinášíte.
- ¹⁴ **Ptáte se proč?**
Proto, že Hospodin je svědkem mezi tebou
a ženou tvé mladosti, které ses zpronevěřil,
ačkoli ona je tvá žena a jsi s ní spojen smlouvou.
- ¹⁵ **Nejeden se toho dopustil, ačkoli měl částku ducha.**
Co má každý hledat? Boží símě^c.
Mějte se na pozor, ani v duchu
se nezpronevěřte ženě své mladosti.
- ¹⁶ **Každý ať nenávidí rozvod^d,**
praví Hospodin, Bůh izraelský,
^e **ať odstraní i stopy násilí ze svého oděvu^e,**
praví Hospodin zástupů.
Mějte se tedy na pozor, ani v duchu
se nezpronevěřte.

^{a-a} až bude úplně poníženo, O'; učitele i žáka, V. — ^b + kterou nenávidím, O'. — ^{c-c} text nejasný. Čeho si přeje ten jediný (= Bůh), ne-li semene Božího (= vašich dětí?), V. — ^{d-d} budeš-li nenávidět (ji a) propustíš, O' ~ V. — ^{e-e} bezbožnost zatemní tvou soudnost, O'; nepravost pokryje jeho šat, V.

(10) :1,6 Dt 32,6 Iz 63,16 64,7 (= 8K) 1K 8,6 (11) :Jr 3,20
5,11 Oz 5,7 6,7 Neh 13,23nn (13) :1,10 (16) :Dt 24,1-4
Mt 5,32 19,4n

¹⁰⁻¹² Poslední oddíl kapitoly (10—16) má několik problémů. Již svým začátkem se odlišuje od ostatních částí knihy přechodem do pastoračně účinného 'my'. Prorok se solidarizuje s pobloudilým Božím lidem a mluví jako jeden z nich. Tak zástupně za všechny vyznává *zrušení smlouvy* Boží uzavřené s otci a volá k návratu jménem Otce všech, Hospodina. Pokrytecky dvojakým jednáním lidu je otráveno celé společenství. Skrže Malachiáše volá Bůh zpronevěřilý svůj lid zpět k smlouvě a pranýřuje manželství se citelkami cizích bůžků. *Smlouva manželská* předpokládá přece smlouvu náboženskou (Ex 34,15n). Izraeli je smlouva s pohanskými bohy přísně zapovězena (Dt 7,2nn). Jednotné číslo, do něhož prorok přechází, když mluví o Judově přestoupení, je nápadné. Snad chce prorok takto zasáhnout hlouběji každého jedince (Elliger). Však hned dál přivolává zhoubu na každého jedince, který se s modlářkou spojil. Trestem je vyhlazení „bdícího i odpovídajícího“ a přinášejíciho obět. Kdo je 'bdící a odpovídající'? Vulgáta překládá: učitel a žák. Kautzsch uvažuje, že to mohou být termíny z oblasti vojenské, držet stráž a odpovídat na výzvu, a že se prostě miní dospělý věk. Spíše ovšem půjde o označení různých skupin chrámového personálu; bez kněžstva nebylo možné spojení s Bohem, a to znamenalo konec celé společnosti.

¹³⁻¹⁶ *Pláč před oltářem* zde není zřejmě pláčem Bohu milým, kajícím (:Sd 20,23 2Kr 22,19), nýbrž spíše obřadným. Patří také pod souhrnný termín tohoto oddílu (*b-g-d* = věrolomně, v. 10n. 14—16), obviňující z pokrytectví a nevěry vůči Bohu i lidem. Byl to nárek nad tím, že Hospodin oběti nepřijímá. Bezpochyby ani kněží nevěděli, kde hledat příčinu ztráty milosti. Prorok jim otvírá oči, aby viděli jádro věci. *Svědkem smlouvy* manželské je sám Bůh. A když on je svědkem, je nevěrou manželskou zasažen i on a stihá toho, kdo smlouvu porušil. Žena mladosti je žena první, právoplatná, spjatá s mužem poutem smlouvy. Již SZ tím ukazuje k tajemství vztahu mezi Bohem a jeho lidem jako základu i společenství manželského (sr Ef 5,25). Rozvrat s Bohem plodí i rozvrat s nejbližším člověkem. Mezi navrátilci z Babylónu došlo snad k propouštění manželek kvůli novým sňatkům s cizinkami, snad z vládnoucích kruhů okolních národů, a tedy politicky výhodným (Horst, Elliger), ovšem zcela proti Zákonu.

Nesnadný je verš 15. Co rozumět '*hledáním Božího semene*'? Zpravidla se semenem Božím rozumí nové lidství počaté v rodině Abrahamově, tedy v lidu staré smlouvy. Současní vykladači se přitom přiklánějí k pojetí, které vidí v textu vylíčení přítomného stavu a naléhavou výzvu k nápravě.

2. ZASLÍBENÍ OČISTY

a) Příchod posla i Pána
2,17—3,5

V peci svého soudu přetaví Bůh služebníky svatyně, modloslužebníky pak sežehne.

¹⁷Unavili jste ^aHospodina svými slovy.

Ptáte se: „Čím jsme ho unavili?“

Tím, že říkáte: „Každý, kdo se dopouští zlého, líbí se Hospodinu, takovým on přeje.“

Anebo: „Kde je Bůh zastávající právo?“

3 ¹Hle, posílám svého posla,
aby připravil cestu přede mnou.
Nenadále pak vstoupí do svého chrámu
Pán, kterého hledáte,
a posel smlouvy, po němž toužíte.
Opravdu přijde, praví Hospodin zástupů.

²Kdo však snese den jeho příchodu?

Kdo obstojí, až se on ukáže?

Bude jak oheň taviče,
jako louh těch, kdo bělí prádlo.

³Usedne tavič a pročistí stříbro^b,
pročistí syny Lévi a přetaví je jako zlato a stříbro.

I budou patřit Hospodinu
a přinášet spravedlivě obětní dary.

⁴Obětní dary Judy a Jeruzaléma
budou Hospodinu vítány
jako za dávných dnů,
jako v dřívějších letech.

⁵Ale dříve na vás přijdu a budu soudit,
bez váhání budu svědčit
proti čarodějům^c a cizoložníkům^c,
proti křivopřísežníkům,
proti těm, kdo utiskují námezdníka,
vdovu^d i sirotka^e,
kdo odhánějí hosta
a mne se nebojí, praví Hospodin zástupů.

^apopouzíte, O' ~ V. — bjakoby stříbro a jakoby zlato, O'. — c:: f, O'. — d + utiskují, O'. — e + trýzní, O'.

(2,17) :3,13 Iz 43,23n; Jr 12,1 Ž 73,3nn (3,1) // Mt 11,10 Mk 1,2 L 7,27 :Iz 40,3 57,14 62,10; Joz 10,9 Iz 47,11 Jr 4,20 (2) :Iz 33,14; :Jr 46,16 Ž 130,3; :Dt 4,24 Žd 12,29; :Jr 2,22 (3) :Iz 40,19 Jr 10,9; :Jr 3,1 (4) :Jr 6,20 (5) :Jr 27,9; :Jr 23,10 Lv 19,12; :Lv 19,13 Dt 14,29 Jr 7,6

^{2,17}Lid vyvolený z národů k tomu, aby byl svědkem Boží dobroty a moci, klesl až k vyzývavému obtěžování svého Panovníka. Snad při pohledu na úspěšné blahobytníky a kvetoucí modláře pochybují o Boží spravedlnosti. Ve výkřiku: „Kde je Bůh zastávající právo?“ slyšíme pochybnost, nejistotu a touhu znuzeného zbytku Judejců po zjevném Božím zásahu. Ale vyhlášení a přivolávání Božího soudu v čase, kdy se koná kázeň nad nevěrným lidem, je vždy ošemetné.

^{3,1}Na takovéto volání odpovídá Hospodin ohlášením svého posla, který připraví cestu vyhlášenému *Krdli a Soudci*. Obraz předchůdce, který odstraňuje překážky a urovnává cestu, je vzat z praxe orientálních králů na cestách po říši. Též nejvyšší Panovník má svého herolda, posla-anděla, který mu připravuje cestu.

Poslem či *andělem* (H. mal'ak; české 'anděl' pochází z řeckého *angelos*, jež původně označovalo také 'posla') je v Písmu zván i člověk nesoucí poselství od Boha (Ag 1,13 — prorok, Mal 2,7 — kněz, Mt 11,10 — Jan Křtitel). Tak přijali i Galatští apoštola jako anděla — posla Božího (Ga 4,14). Nadto však jím rozumí bible též stvoření duchovní (Žd 1,14), jež člověk ovšem vidí jen v podobě lidské (Gn 18,2). Na některých místech Písma jako by postava anděla splývala s Bohem samým (Gn 18,3.10 sr v. 9), a to tak, že není jen poslem, vyřizovatelem zvěsti, nýbrž sám jedná, chrání, jde před svým lidem a přemáhá národy (Ex 14,19 33,2) na svědectví, že boj Izraelův je bojem Hospodinovým a nepřátelé Izraelovi jsou i jeho nepřáteli.

²⁻⁵*Pán a posel smlouvy* neznatelně splývají. Posel má své omezené poslání vůči člověku, rozhoduje vždy Pán. Kdykoli se sám Bůh blíží k člověku, znamená to pro člověka hrůzu, krizi a soud. A v soudu očistu nebo zkázu (Iz 1,27n). Proto přirovnává prorok Svatého izraelského k ohni a louhu. Obé působí očištně. Příchod očekávaného Pána protřfí lid a zvláště rod Lévi, služebníky oltáře. Obět čistou může přinést jen obětník očištěný Bohem. Proto i velekněz v Izraeli musel nejprve být očištěn obětí sám (Lv 16,6), než mohl obětovat za druhé. K tomu předně užívá Bůh ohně soudů, aby si na zemi obnovil svůj obětní řád, ustanovený za starodávna. A pak ovšem i k odmísení či vyhlazení náboženských bludařů a změtenců i úspěšných lhářů a vypasených kořistníků (Zj 22,15). Bůh sám se proti nim zastane chudých a opuštěných (Ex 22,20—23 [= 21—24 K]).

b) Nařízení desátku

3,6—12

Bůh napomíná k poslušnosti v obětních řádech a zaslibuje svému kajícímu lidu požehnání.

- ⁶ **Já Hospodin jsem se nezměnil,
ani vy jste nepřestali být syny Jákobovými^a.**
- ⁷ **Už za dnů svých otců jste se uchýlili
od mých nařízení a nedbali jste na ně.
Navraťte se ke mně a navrátím se k vám,
praví Hospodin zástupů.
Ale ptáte se: „Jak se máme vrátit?“
⁸ Což smí člověk Boha okrádat? Vy však mě okrádáte!
Ale ptáte se: „Jak tě okrádáme?“
Na desátcích a na obětech pozdvihování.
^{9b} Stížení jste proto prokletím^b,
že mě okrádáte; ^c jste všichni pronárod^c.**
- ¹⁰ **Přinášejte celé desátky
do skladu.
Až bude potrava v mém domě, tu mě zkuste,
praví Hospodin zástupů:
Což vám neotevru nebeské prúduchy
a nevyleji na vás požehnání,
^d takže nebude nedostatku?^d**
- ¹¹ **Obořím se pro vás na škůdce,
aby vám nekazil zemské plodiny,
abyste neměli vinnou révu na poli neplodnou,
praví Hospodin zástupů.**
- ¹² **Všecky národy vás budou prohlašovat za šťastné
a vy budete zemí žádoucí,
praví Hospodin zástupů.**

^a—^a kdežto vy, synové Jákobovi, nezdržujete se nepravostí, O'; proto jste vy, synové Jákobovi, nebyli zahubeni, V ~ K. — ^b—^b bedlivě na ně hledíte, O'; ač jste byli stížení nedostatkem (jako) kletbou, V. — ^c—^c spolu s vámi i lid, O' ~ V. — ^d—^d takže (vám stodoly) nepostačí, Kš; takže neodoláte K.

(6) :Nu 23,19 Ř 11,29 Jk 1,17 (7) // Za 1,3 (8) :Lv 27,30-33 Nu 18,26nn; Ex 29,28 Lv 7,14 (9) :2,2 Dt 28,20 (10) :Gn 7,11 8,2 2Kr 7,2; Gn 39,5 Iz 44,3 J 2,14 (11) :Iz 17,13 54,9 Na 1,4 Za 3,2; :Sd 14,14

⁶ Na rozdíl od předchozí části knihy mří její zbytek do řad lidu. *Bůh sám odpovídá* na pochybovačné i pokušitelské řeči, vytýkající mu nespravedlnost (sr 2,17). Odpovídá, že zůstal neproměnný ve své pravdivosti (Nu 23,19) i ve své dobrotě (Jk 1,17). Zůstává věrný svému slovu a své smlouvě, i když jeho lid tuto smlouvu pošlapává. Bůh se nezměnil ve své dobrotě, není náladový jako pohanská božstva. Avšak *lid se změnil*, vypadl z víry a neskoncoval se svou minulostí. Jsou to praví synové Jákobovi. V hebrejském textu je výmluvný názvuk k tomuto jménu (Jákob = lstivec, od '-q-b, Gn 27,36 Oz 12,4 [= 3 K]; sr Iz 43,27) v obvinění lidu z okrádání (= q-b-', v. 8n).

⁷⁻¹⁰ Výraz 'uchýliti se' (H. s-v-r) ve SZ často označuje sejít z cesty (Dt 2,27 1S 6,12). Na svoji zvláštní cestu si Hospodin povolal svůj lid (Gn 18,19 Ex 33,13), který od počátku jako tvrdohlavé hovádko z této cesty uhýbá (Ez 3,7 Oz 4,16). Odedávna je vyvolený lid odbojník, rebel. Ale Bůh právě na takovém lidu chtěl dosvědčit svou milost i moc tím, že jej zcela změnil. Návrat k Bohu je v podstatě proměna člověka a lidu. To může uskutečnit jen Bůh, když vede lid cestou pokání a poslušnosti. Návrat k Bohu však znamená konkrétně i poslušnost v přesném oddělování *desetiny úrod* k službě svatyně (Lv 27,30nn). Z ní bylo živo kněžstvo, jemuž nepatřila ani půd pudy. Podílem a dědictvím rodu Lévi je sám Hospodin (Nu 18,20) a desátek je mzdou za službu ve svatyni (v. 31). Odevzdávat desetinu všeho zisku na zachování čisté bohoslužby je tedy příkaz Boží a ne lidský; ani hospodářská stránka není v církvi ponechána libovůli chytráckého a vypočítavého lidského srdce. Proto desetina výnosů byla nedotknutelná. Vztít si sebestěně z tohoto svatého, znamenalo okrádat Boha.

Oběť pozdvihování (H. *terúma*) je podíl kněze z oběti, která byla zvedána jako by byla nabízena Bohu, než se položila na oltář, podobně jako jinou bylo máváno (H. *tenúfa* — Ex 29,26n Lv 8,27), snad na znamení posvěcení (Pedersen I—II., 107). Navrátilci z Babylóna si počínali v desátku a v obětech patřících rodu Lévi s velkou libovůlí. Odevzdávali jen část nebo vůbec nic (Neh 13,10), a tím se dopouštěli svatokrádeže. Všechn lid je z ní obviněn. Hanlivého termínu *gój* (= pronárod) je asi užito k zesílení odsudku lidu pod kletbou. Svým jednáním se staví na úroveň pronárodů, jako by nebyl lidem vyvoleným. Cestu z prokletí ukazuje Bůh v návratu k úplné poslušnosti. Pak změní *kletbu v požehnání*, ne však pro splnění dodávky, nýbrž pro návrat k pravému vztahu víry a kázně.

¹¹ⁿ Kromě *sucha* je nástrojem Boží kázně i *škůdce* polních plodin. *Zaviní neplodnost révy*. Lhostejno, myslí-li prorok na kobyly, jež má Bůh pod mocí stejně jako národy (Iz 17,13), či na moře (Na 1,4) nebo na

samého satana (Za 3,2). Úroda na poli a v sadu je projev i důkaz Boží přízně k lidu, jehož určením je být požehnáním pro národy (Gn 12,3). Blahořečení od národů může Boží lid ovšem očekávat až po utrpení posledních dnů (Mt 24,14) a po vykonaném soudu (Zj 20) v království Božím (21,24).

c) Smysl zbožnosti

3,13—18

Lid pochybuje o ceně zbožnosti, Bůh mu vysvětluje její smysl.

13 Příliš smělá jsou vaše slova proti mně, praví Hospodin.

Ale ptáte se: „Co jsme proti tobě mluvili?“

14 Říkáte: „^aSloužit Bohu není k ničemu^a.“

Co z toho, že jsme drželi jeho stráž

a že jsme chodili zachmuřeně před Hospodínem zástupů?

15 Proto za šťastné pokládáme opovázlivce^b.

Mají úspěch, ač se dopouštějí svévole,
pokoušejí Boha, a přece jsou ušetřeni!^c

16 Tehdy bojící se Hospodina spolu rozmlouvali.

Hospodin to pozoroval a uslyšel.

A byla před ním psána

pamětní kniha

pro ty, kdo se bojí Hospodina

a mají na mysli jeho jméno.

17 Ti budou, praví Hospodin zástupů,
v den, který připravuji, mým osobním vlastnictvím,
budu jim shovívát jako shovívá otec
svému synu, který mu slouží.

18 Tu opět uvidíte rozdíl mezi spravedlivým a svévolníkem,
mezi tím, kdo Bohu slouží, a tím, kdo mu neslouží.

^{a-a}pošetilý, kdo slouží Bohu, O' V. — ^bcizince, O'; naduté, V.

(13) 2,17 (14) :Jb 21,14 Ž 60,13 127,2 (15) :3,19 Iz 13,11
Jr 43,2 Ž 86,14 Př 21,24 (16) Ž 3,13; :Iz 65,6; v. 20 (17) :Ex
19,5 Dt 7,6 Ž 135,4 1Pt 2,9; :Ex 2,6 Jr 15,5 Jl 2,18 Za 11,5n

¹³⁻¹⁵Bůh znovu obviňuje svůj lid z reptání (sr 2,17). A obvinění opět nevědí, čím se provinili. Zřejmý doklad, jak velice již navrátilci ze zajetí vypadli z pravdy Božího zákona, že neznali svůj stav před Bohem a nerozuměli jeho jednání. Odtud i jejich pochybnost o smyslu a ceně boho-

služby. Do mudrování, pochyb a otázek upadli i navštívený Job, stejně jako žalmista při pohledu na vykrmené blahobytníky (Jb 21,7—15 Ž 73,3—13). Za těmito odedávnými otazníky se skrývá ovšem po lidsku bédný úděl Božího lidu na zemi. Vlastní prožívané utrpení, nepřátelství ze strany okolních národů i úspěchy nevěrných z vlastních řad vedou k závěru, jako by strážné služby v chrámu ani dlouhotrvající kajícnost neměly smyslu. Odtud ten vzpurný výkřik: „Za šťastné pokládáme opovázlivce!“ Mínění jsou namyšlenci, kteří si žijí v bohorovné pyše (Iz 13,11) a odpírají Boží pravdě (Jr 43,2). Ač i okázale a veřejně útočí proti Bohu (Ž 73,9), vše se jim daří. Zůstávají takoví bez trestu?

¹⁶⁻¹⁸Kdo jsou oni *bohabojní*? Jsou to lidé, kteří se odbojného stýskání neúčastnili. Tohoto pojetí drží se i Kraličtí, když poznamenávají: „Pobožní taková hrozná, z náramné slepoty a z dábelského nadšení pocházející rouhání slyšice, ... tajně sobě s pilností sloužili, v pobožnosti se ustavovali, potěšovali i k Bohu o pomoc, a aby se jim toho zželelo, volali.“ Neboť Bůh jejich úzkostné řeči vždy slyší (Da 10,12), jejich věci zapisuje do knihy (Ž 139,16). *Pamětní kniha* připomíná perskou královskou kroniku, do níž byly zapisovány dobré i zlé události spolu se jmény zúčastněných (Est 2,23 6,1). Podobně Boží kniha je seznam těch, kdo jsou určeni k spáse (Ex 32,32 Ez 13,9 Da 12,1 L 10,20 Zj 3,5), nebo seznam lidských skutků, podle nichž budou souzeni (Iz 65,6 Zj 20,12). Bohabojní jsou blíže určeni svým vztahem k jménu Hospodinovu. Myslí na ně, ale i váží a cení si ho nade vše (:Iz 53,3). Jim platí *zaslibení*. V den soudu se ukáže, že jsou Božím majetkem a pokladem, drahým Bohu nade všechny národy (Iz 43,4).

Prorok odkazuje *ke dni, který připravuje Bůh*. Tak se zve den soudu (sr 3,2.19), den účtování pro Boží protivníky, pro jeho lid pak den omilostnění. K víře povolání jsou v tomto věku víc než jiní souzeni Bohem, tříbení a přepalování ohněm jeho slova i protivenstvím pro jeho jméno, aby na rozhodujícím soudu už odsouzení nebyli (J 3,18). Otcovská shovívavost bude odměnou těm, kdo prošli jeho trestáním (Jb 5,17 Ž 118,18). Tajemství Božího milování je v tom, že švihá právě ty, které přijímá za vlastní (Př 3,12 Ž 12,6). Proto otázka po viditelném projevu Boží spravedlnosti a zjevném rozlišení těch, kdo srdcem slouží Bohu a kdo nikoli, bude zodpověděna až v den známý jen Bohu (Mk 13,32). Sám svrchovaný Soudce pak oddělí zrna od plev (Mt 3,12), koukol od pšenice (13,30), ovce od kozlů (25,32). Nebude smíření protiv a náprava všech všudy obrácením k Bohu, nýbrž nezměnitelné rozlišení dvou táborů, služebníků Kristových a posluhovačů antikristových (Iz 3,10n 65,13n L 16,26 Zj 22,14n).

d) **Den Hospodinův blízko**
3,19—24 (= 4,1—6 K)

Oheň soudu spálí pyšné svévolníky, bohabojné však přivede k prameni života.

¹⁹[4,1] **Nebot hle, přichází ten den^a hořící jako pec;**
i^b budou všichni opovážlivci^b
a všichni svévolníci^c strništěm.

A sežehne je ten přicházející den,
praví Hospodin zástupů;
nezůstane po nich kořen ani větev.

²⁰[2] **Ale vám, kteří se bojíte mého jména,**
vzejde slunce spravedlnosti
se zdravím na paprscích^d.

Vyběhnete a budete poskakovat
jako^e vykrmení býčkové^e,

²¹[3] **rozšlapete svévolníky,**
že budou jako prach pod chodidly vašich nohou
v ten den, který připravuji,
praví Hospodin zástupů.

²²[4] **Pamatujte na zákon mého služebníka Mojžíše,**
kterému jsem vydal
na Chorébě pro celého Izraele
nařízení a práva.

²³[5] **Hle, posílám k vám proroka^f Elijáše,**
dříve než přijde den Hospodinův veliký a hrozný.

²⁴[6] **Nakloní srdce otců k synům**
a srdce^g synů k otcům^g,
abych při mém příchodu
neranil zemi prokletím.

^a + Hospodinův, O'. — ^b-^bsežehne je, O'. — ^ccizinci budou, O'. —
^ddosl. na perutích. — ^e-^etelata puštěná z řetězu, O'; telata ze stáda,
V. — ^fThesbijského, O'. — ^g-^gčlověka k jeho bližnímu, O'.

(19) 3,2 :Jl 3,3n (= 2,30n K) 2Pt 3,7; :Ž 21,10; :Ex 15,7 Iz 5,24
47,14 Na 1,10 Abd 18; :Iz 5,24 14,30 Am 2,9 (20) :Ž 84,12
(21) Mi 7,10 Za 10,5 (22) :Dt 4,10 (23) :Mt 11,14 17,10-13
(24) :L 1,16n; Za 5,3 14,12

¹⁹⁻²¹Představa soudu s ohněm prochází celým Písmem: od spálení Sodomy (Gn 19,24) přes neřádně obětující Áronovce (Lv 10,2) a reptaly s buřiči na poušti (Nu 11,1 16,35) až k prorockým hrozbám (Iz 66,15n Am 1,7 Abk 2,13 Za 13,9) a k apoštolským svědectvím (Mt 3,12 5,22 1K 3,13 2Pt 3,7 Zj 14,10 20,9nn). Oheň pro jedny ničivý, bude pro druhé očištný. Proto jej Kristus jednak spojuje s peklem a jeho mukami bez konce (Mk 9,43n), jednak učí, že zkušební ohněm Božího soudu musí projít každý (Mk 9,49 1K 3,13—15). Rozdíl bude ten, že zpupní odbojníci shoří jako sláma, beze zbytku i bez naděje nového povstání. Bojící se Boha však projdou ohněm soudu očištění a ospravedlnění.

Slunce s paprsky, doslova s křídly, je ve starém Orientě běžný znak slunečního božstva. Zde však je předobrazem Krista a jeho spásné moci. Z jeho darů budou žít bohabojní jako 'vykrmení býčkové', volně, radostně, plní síly a moci (Ž 68,4). Výraz 'rozšlapat' je v původním textu ojedinělý, avšak celá souvislost ukazuje, že obsahem není nikterak výjimečný. Pošlapat protivníka (Iz 10,6 28,3 Ž 91,13 Pl 1,15) znamená přemoci, zdeptat ho. Lid Boží stížený Boží kázní žil vždy nadějí, že Hospodin vposledu pošlape nástroje svého hněvu (Ž 60,14), takže ti, kteří pošlapávají, budou sami pošlapáni (Jr 30,16). Nezdůrazňuje se tu krutost a tvrdost, ale vyzvedá se velikost vítězství, jehož budou účastní vyvolení, a jejich spoluúčast na soudu Božím (1K 6,2n).

²²⁻²⁴Septuaginta přemístila v. 22 až na konec knihy. Asi proto, aby proroctví nekončilo hrozbou kletby. Někteří novodobí badatelé pokládají poslední tři verše vůbec za pozdější dodatek (Marti, Elliger aj.). Výzva *pamatovat na Mojžíšův zákon* hodí se však přesně k rázu celé knihy. Odpadem od Zákona propadl rod Lévi duchovní povrchnosti a služební nedbalosti, lid pak se zapletl do pokušitelského mudrování. Předpokladem nového života je předně nově poznat zákon Boží v celé jeho šíři a hloubce. Jméno Choréb (namísto Sínaje; sr Dt 4,10) je tu jako spojnice mezi Mojžíšem a *Elijášem* (1Kr 19,8). Tyto dvě postavy převyšují všechny ostatní starozákonní svědky (Mt 17,3), takže je vidíme dokonce na hoře Proměnění po boku Spasitelově (L 9,30). Eliáš vedl pobloudilé syny izraelské k Bohu Abrahamovu, Izákovu a Izraelovu (1Kr 18,36) a má obnovit učitelskou a svědeckou službu otců synům (Ex 13,8 Dt 6,7.20) i věrnou poslušnost synů, až přijde v družině mesiášově. Návrat zpronevěřilých k Hospodinu bude ovšem stát život ještě i Jana Křtitele (Mt 17,11n). A to je i cena Syna člověka, který teprve svou obětí promění prokletí v požeňání (Ga 3,13n).

LITERATURA

- Albright W. F., *The Archaeology of Palestine and the Bible*, 1932.
From the Stone Age to Christianity, 1940.
- Bardtke H., *Die Handschriftenfunde am Toten Meer I.—II.*, 1953, 1958.
Die Handschriftenfunde in der Wüste Juda, 1962.
- Bentzen A., *Messias — Mose redivivus — Menschensohn*, 1948.
Introduction to the Old Testament I.—II., 2. vyd., 1952.
- Bič M., *Stopy po droboopravectví v Jisráeli* (= Sz studie I.), 1947.
Palestina od pravěku ke křesťanství I.—III., 1948—50.
Óbadja — Abdiáš, Theologia evangelica, 1951.
Zur Problematik des Buches Obadja, Suppl. Vetus Testamentum, 1953.
Poklad v judské poušti, 1960.
Das Buch Joel, 1960.
Das Buch Sacharja, 1962.
Das Buch Amos, 1968.
Trois prophètes dans un temps de ténèbres (Sophonie — Nahum — Habacuc), 1968.
- Buber M., *Das Buch der Zwölf*, Die Schrift XIII., rok neudán.
- Credner K. A., *Der Prophet Joel*, 1831.
- Daněk S., *Krise kritiky, Včera i dnes I.*, 1935.
- Duhm B., *Anmerkungen zu den Zwölf Propheten*, Zeitschrift für die at. Wissenschaft, 1911.
Israels Propheten, 1922.
- Eissfeldt O., *Einleitung in das Alte Testament*, 2. vyd. 1956.
- Elliger K., *Das Buch der zwölf Kleinen Propheten II.*, Das Alte Testament deutsch, 4. vyd., 1959.
- Engnell I., *Joels bok*, Svenskt Bibliskt Uppslagsverk I., 2. vyd., 1962.
Obadja, Obadjas bok, tamtéž II., 2. vyd., 1963.
- Frey H., *Das Buch der Kirche in der Weltwende*, 2. vyd., 1957.
- Gordon C. H., *Ugaritic Literature*, 1949.
- Gressmann H., *Der Ursprung der israelitisch-jüdischen Eschatologie*, 1905.
Der Messias, 1929.
- Gunkel H., *Schöpfung und Chaos in Urzeit und Endzeit*, 1895.
- Haldar A. O., *Studies in the Book of Nahum*, 1947.

- Hitzig F., *Die zwölf Kleinen Propheten*, 1838, 2. vyd., 1852.
- Hölscher G., *Die Profeten*, 1914.
- Hoonacker A. van, *Les douze petits prophètes*, 1908.
- Hvidberg F. F., *Graad og Latter i det Gamle Testamente*, Festskrift ... 1938.
- Horst F., *Die Zwölf Kleinen Propheten II.*, 1938, 2. vyd., 1954.
- Jirku A., *Kanaanäische Mythen und Epen aus Ras-Samra — Ugarit*, 1962.
- Kotalík F., *Ras Šamra — Ugarit*, 1955.
- Lods A., *Les origines de la figure de Satan...*, Mélanges Syriens Dussaud II., 1939.
- Marti K., *Das Dodekapropheton*, 1904.
- Michaelis J. D., *Deutsche Übersetzung des AT*, 1782.
- Noth M., *Die israelitischen Personennamen*, 1928.
Geschichte Israels, 2. vyd., 1954.
- Nyberg H. S., *Studien zum Hoseabuche*, 1935.
- Nowack W., *Die kleinen Propheten*, 2. vyd., 1903, 3. vyd., 1932.
- Oesterley W. O. E. — Robinson Th. H., *Introduction to the Books of the OT*, 3. vyd. 1937.
- Pedersen J., *Israel, its Life and Culture*, I.—II., 1926, III.—IV., 1940.
- Reicke B. — Rost L., *Biblisch-historisches Handwörterbuch*, 1964.
- Rignell L. G., *Die Nachtgesichte des Sacharja*, 1950.
- Robinson Th. H., *Die Zwölf Kleinen Propheten I.*, 2. vyd., 1954.
- Schärf R. R., *Die Gestalt des Satans im Alten Testament*, 1948.
- Sellin E., *Das Zwölfprophetenbuch*, 2.—3. vyd., 1929.
- Sellin E. — Rost L., *Einleitung in das AT*, 9. vyd., 1959.
- Smith G. A., *The Book of the Twelve Prophets II.*, The Expositor's Bible, 1912.
- Smith J. M. P. — Ward W. H. — Bewer J. A., *A Critical und Exegetical Commentary on Micah ... and Joel*, 2. vyd., 1928.
- Vincent A., *La religion des Judéo-Araméens d'Éléphantine*, 1937.
- V(ogt) E., *Fragmenta Prophetarum Minorum Deserti Juda*, Biblica 34, 1953.
- Weiser A., *Einleitung in das AT*, 4. vyd., 1957.
Das Buch der zwölf Kleinen Propheten I., Das Alte Testament deutsch, 4. vyd., 1963.
- Wellhausen J., *Die Kleinen Propheten*, 3. vyd., 1898.
- Wolff H. W., *Haggai*, Biblische Studien 1, 1951.
Dodekapropheton: Hosea, 1957—61.
tamtéž: *Joel*, 1963.
Ist die Bibel Gotteswort oder Menschenwort? Darstellung des Problems an einer Auslegung des Jonabuches, 1959 (též česky v Křesťanské revue, 1959).

Nový překlad Písma svatého

STARÝ ZÁKON

Překlad s výkladem

Svazek 14.

DVANÁCT PROROKŮ

Z hebrejského textu přeložila a výkladem opatřila
STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE

PŘI SYNODNÍ RADĚ

ČESKOBRATRSKÉ CÍRKVE EVANGELICKÉ:

*ThDr. Miloš Bič, profesor Komenského fakulty,
Milan Balabán, Miroslav Heryán, Marie Hofmanová, Ladislav Horák,
Milan Mrázek, Rostislav Nechuta, Blahoslav Pípal, Slavie Radechovská,
Jiří Ruml, Josef Sládek, Pavel Smetana, Zdeněk Soušek*

SPOLUPRACOVALI:

ThDr. Vladimír Kubáček (církev československá)

Josef Michal (církev bratrská)

Vladislav A. Žák (církev metodistická)

Vydal Kalich v Ústředním církevním nakladatelství v Praze roku 1968

Vytiskl Mír, novinářské závody, n. p., závod 1, v Praze 1

Grafická úprava † Rudolf Hála. Návrh přebalu a vazby Jaroslav Šváb

Odpovědný redaktor edice Kalich F. M. Dobiáš

Vydavatelský pečovatel František Laichter

AA 20,2 — VA 20,3

První vydání

Cena vázaného výtisku Kčs 30,—